

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Irena LIPOWICZ

Warszawa, 15. XI. 2010

RPO-561928-III/10/EP

00-090 Warszawa Tel. centr. 22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 22 827 64 53

Pani
Jolanta Fedak
Minister Pracy
i Polityki Społecznej

Szanowna Pani Minister

Uprzejmie informuję Panią Minister, iż wpływają do mnie skargi osób zainteresowanych na decyzje- Kierownika Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, odmawiające przyznania uprawnienia do świadczenia pieniężnego na podstawie przepisów ustawy z dnia 31 maja 1996 r. o świadczeniu pieniężnym przysługującym osobom deportowanym do pracy przymusowej oraz osadzonym w obozach pracy przez III Rzeszę i Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich (Dz. U. Nr 87, poz. 395 ze zm.) po wejściu w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 16 grudnia 2009 r. z wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich, sygn. akt K 49/07. Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 2 ust. 2 ustawy o świadczeniu w zakresie, w jakim pomija przesłankę deportacji (wywiezienia) do pracy przymusowej w granicach przedwojennego państwa polskiego, jest niezgodny z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP.

Trybunał Konstytucyjny w konkluzji uzasadnienia wyroku wskazał, że przywrócenie stanu zgodności z Konstytucją w niniejszej sprawie będzie wymagało interwencji ustawodawcy, który powinien m.in. na nowo określić definicję wywiezienia do pracy przymusowej, uwzględniając ustalenia zawarte w niniejszym wyroku. Powinna ona zostać podjęta w możliwie najkrótszym terminie z uwagi na wiek i sytuację osobistą ofiar tej represji, zwłaszcza że świadczenie deportacyjne jest świadczeniem osobistym i nie podlega dziedziczeniu.

Trybunał Konstytucyjny wskazał, że beneficjentami orzeczenia są dwie kategorie podmiotów:

- osoby, którym odmówiono przyznania świadczenia deportacyjnego ze względu na niespełnienie kryteriów „geograficznych”, ich liczba jest szacowana przez Kierownika Urzędu na ok. 6000 osób:
- osoby, które nigdy nie składały wniosku o jego przyznanie.

Podmioty należące do pierwszej kategorii osób mają prawo do wznowienia postępowania w swoich sprawach na zasadach określonych w art. 190 ust. 4 Konstytucji oraz w Kodeksie postępowania administracyjnego (zwłaszcza art. 145 a). Alternatywnie, jak stwierdził Kierownik Urzędu, mogą one żądać wzruszenia dotychczasowej decyzji w trybie art. 154 § 1 k.p.a. („Decyzja ostateczna, na mocy której żadna ze stron nie nabyła prawa, może być w każdym czasie uchylona lub zmieniona przez organ administracji publicznej, który ją wydał, lub przez organ wyższego stopnia, jeżeli przemawia za tym interes społeczny lub słuszny interes strony.”). Trybunał Konstytucyjny zauważył przy tym, że przepis ten umożliwia również Urzędowi do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych dokonanie z urzędu zmian wszystkich dotychczas wydanych decyzji, odmawiających przyznania świadczenia deportacyjnego ze względu na niespełnienie kryteriów „geograficznych”.

Natomiast osoby, które do tej pory nie składały wniosków, będą mogły skorzystać ze zwykłego trybu składania wniosków o przyznanie świadczenia deportacyjnego. Do czasu dostosowania przepisów ustawy o świadczeniu do niniejszego wyroku przy rozpatrywaniu ich wniosków będą brane pod uwagę wszystkie dotychczas stosowane kryteria z wyjątkiem zakwestionowanych w niniejszym postępowaniu.

Z informacji posiadanych przez Rzecznika wynika, że Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej przygotowało projekt ustawy o zmianie ustawy o świadczeniu pieniężnym przysługującym osobom deportowanym do pracy przymusowej oraz osadzonym w obozach pracy przez III Rzeszę i Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich (ostatnia wersja z 20 września 2010 r.). Projekt ten został poddany konsultacjom resortowym oraz przesłany do zaopiniowania przez Komisję Wspólną Rządu i Samorządu Terytorialnego, a także do konsultacji z partnerami społecznymi. Projekt został pozytywnie zaopiniowany przez Komisję, a partnerzy społeczni nie zgłosili uwag do projektu ustawy. W obecnej wersji, projekt ustawy został skierowany pod obrady Komitetu Rady Ministrów.

W Sejmie znajdują się dwa projekty ustawy o zmianie ustawy o świadczeniu pieniężnym przysługującym osobom deportowanym do pracy przymusowej oraz osadzonym w obozach pracy przez III Rzeszę i Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich, a mianowicie:

1) Projekt poselski - druk nr 3241 (wniesiony przez grupę posłów 27 maja 2010 r.; projekt dotyczy zmiany zakresu podmiotowego ustawy, definicji pojęcia represji, okresu wypłaty świadczenia pieniężnego, prawa do złożenia wniosku o wznowienie postępowania w przypadku odmowy przyznania świadczenia; projekt skierowano 13 lipca 2010 r. do Komisji Polityki Społecznej i Rodziny).

2) Projekt senacki - druk nr 3304 (uchwała Senatu z 8 lipca 2010 r.; projekt dotyczy rozszerzenia zakresu podmiotowego do otrzymywania świadczenia pieniężnego przysługującego osobom deportowanym do pracy przymusowej, o krąg osób wywiezionych do pracy przymusowej na terytorium Polski poza miejsce zamieszkania na okres co

najmniej 6 miesięcy, gdy towarzyszyła temu rozłąka z rodziną oraz wykluczenie wątpliwości związanych z niekonsekwentnym używaniem przez ustawodawcę określenia deportacja; projekt skierowano 22 września 2010 r. do Komisji Polityki Społecznej i Rodziny.).

Biorąc pod uwagę negatywne rozstrzygnięcia jakie zapadają w Urzędzie oraz fakt, że od wydania wyroku Trybunału Konstytucyjnego upłynęło już prawie 9 miesięcy (sprawy te dotyczą głównie osób w wieku podeszłym, które bardzo często są w nienajlepszej kondycji zdrowotnej) uważam, że prace legislacyjne powinny zostać zakończone, a przepisy regulujące kwestie osób deportowanych powinny zostać wprowadzone w życie w jak najkrótszym terminie.

Z tego też względu, działając na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 ze zm.) zwracam się do Pani Minister z uprzejmą prośbą o podjęcie działań, których celem byłoby przyśpieszenie prac nad nowelizacją przedmiotowej ustawy.

Łucja Wyrzyńska

Jana Jipson